

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Vtrum sint plures processiones in diuinis quam duæ. artic. 5. disput. 1.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

substantiam, non habet id illa Spiritus sancti pro-
ductio ex modo suo, nempe quia est per volunta-
tem, quippe cum amor productus esse solet quod-
dam accidens, sed id similiter habet ex infinita illi-
mitataque perfectione Dei. Hinc est, quod produ-
cere aliquid consubstantiale in diuinis, non sit satis
ad generationem, eò quod procedes, ex modo pro-
cessionis, non habet ut sit producenti consubstan-
tiale, atque adeò in natura simile, sed ex illimitata,
infinitaque perfectione diuina. Atque hoc est, quod
supponit, innuitque D. Thomas hoc loco in respon-
sione ad primum, dum ait: *Ad primum dicendum,*
quod quicquid est in diuinis, est vnum cum diuina na-
tura. Vnde ex parte huius unitatis non potest accipi
propria ratio huius processionis, vel illius. Et in fine so-
lutionis ait: Et inde est, quod procedens in diuinis per
modum amoris & diuina naturam accipit, & tamen
non dicitur naturam. Quare aperte affirmat, procede-
re aliquid consubstantiale, non vi modi processio-
nis in sensu explicato, sed ea generali ratione, qua
quicquid est in Deo, est vnum cum diuina natura
non sufficere ad generationis rationem, si id, quod
ex modo productionis in creaturis futurum esset
accidens, in Deo sit substantia, ac ipsemet Deus: si
tamen iuxta formam explicatam procedat eiusdem
naturae, & vi eiusmodi, quem habet productio, pro-
cedat simul vt imago substantiae eius, à quo pro-
ducitur (quo pacto procedit Verbum in diuinis,
iuxta illud ad Coloss. 1. *Qui est imago Dei inuisibilis*)
habeat rationem Filij, quia vi sui peculiaris ac pro-
priae productionis procedit simul vt substantia si-
milis ei, à quo procedit, licet habeat quòd sit sub-
stantia, quia processio ipsius est in diuinis, quòd ve-
rò sit similis producenti, habeat vi suae propriae, &
peculiaris productionis. Verbum itaque creatum,
quo homo, aut Angelus seipsum intelligit, licet pro-
cedat vt simile substantiae eius, à quo elicitur, quia
tamen neque viuens est, neque substantia, sed acci-
dens, non est filius eius, à quo procedit. At Spiritus
sanctus, licet viuens sit, & substantia, eaque generali
ratione consubstantialis Patri ac Filio prodeat, quòd
quicquid est in diuinis est ipsemet Deus: quia tamè
vi modi procedendi non spiratur vt similis Patri &
Filio, sed vt inclinatio & propensio: inde est, vt ne-
que habeat quòd sit Filius, neque eius processio
quòd sit generatio.

Verbum crea-
tum cur non
sit Filius.

Soluitur ar-
gumentum.

Duo alia ar-
gumenta ex
dictis solu-
tur.
Primum.

His ita constitutis, ad argumentum propositum
dicendum est. Definitionem generationis propriae
viuentium esse optimam, nec processioni Spiritus
sancti conuenire. Vltima namque particula intelli-
genda est, quod procedat secundum rationem simi-
litudinis in eadem natura, ex modo suae propriae
productionis: id autem habet, tum omnis generatio
creata propria viuentium, tum etiam processio Ver-
bi in diuinis, vt patet ex dictis: non verò processio
Spiritus sancti, quia licet procedat consubstantialis,
id tamen non habet ex modo suae productionis, sed
ex illa generali ratione, quia quicquid est in Deo,
est ipse Deus, neque ex modo suae productionis
habet, quòd procedat vt similis substantiae produ-
centis, sed vt propensio, & inclinatio in eandem
substantiam.

Ex his facile solues haec duo argumenta, quae
eandem ferè vim habent. Primum est, ex eo pro-
ductio Filij à Patre in humanis est vera generatio
substantialis, quia per eam pater filio impertit eam-
dem speciem naturam: eum, tuas, sed Pater, & Filius vi
diuinae productionis, qua producent Spiritum san-
ctum, ei communicant illam numero naturam sub-
stantialem, quam habent, ipsaque productio ex se

est illius diuinitatis communicatio: ergo productio
Spiritus sancti non minus est generatio, quam pro-
ductio Filij à Patre homine.

Secundò, vi spirationis, qua Pater & Filius spi-
rant Spiritum sanctum, producitur Spiritus sanctus:
sed Spiritus sanctus est Deus: ergo vi productionis
producitur Deus de Deo: ergo non minus proces-
sio Spiritus sancti est generatio, quam vnus homi-
nis ex alio homine.

Ad maiorem primi argumenti dicendum est, nò
ideò productionem filij in corporibus esse proprie
generationem, quia per eam pater quocumque mo-
do communicat eandem filio naturam: sed quia
productio illa ex modo productionis habet, vt sit
communicatio naturae substantialis, quam habet pa-
ter, vt explicatum est: Pater autem & Filius, licet vi
productionis, qua Spiritum sanctum producant,
communicent illi naturam, quam habent: non ta-
men id habet productio illa ex modo ipsius, nempe
quia per voluntatem, vt explicatum est: sed pro-
pterea quòd est productio ad intra in Deo.

Ad secundum, concessa maiori & minori, distin-
guendum est consequens primae consequentiae. Si
enim intelligatur, quasi vi productionis producatur
Deus de Deo, ea generali ratione, qua quicquid ad
intra est à Deo, est ipsemet Deus, ac proinde quòd
vi illius productionis, non quia illo modo est per
voluntatem, sed praecise, quia est diuina, produca-
tur Deus, concedenda est consequentia. Verum id
non est satis ad generationem, sed vltèrius requiri-
tur, vt id, quod producitur, ex modo productionis
producatur tanquam simile producenti, quòd non
habet productio Spiritus sancti, vt ex dictis mani-
festum est. Vnde neganda est secunda consequen-
tia. Si verò consequens primae consequentiae intel-
ligatur, quòd vi illius productionis ita producatur
Deus de Deo, vt vi peculiaris modi illius, nempe
quia est per voluntatem, producatur consubstantia-
lis, aut similis Patri, neganda est consequentia: neque
enim ea productio habet, vt attingat quicquam sub-
stantiale, quia productio est per voluntatem, sed
quia est productio ad intra in Deo.

In responsione ad tertium animaduerte, inten-
tionem D. Thomae eam esse, vt velit, ex processio-
nibus diuinis solam eam, qua Verbum oritur, habe-
re nomen proprium desumptum ex modo, quo na-
tura creata per processionem vnus ex alio commu-
nicatur, appellarique generationem: processioem
verò Spiritus sancti nò habere nomen desumptum
ex modo, quo natura creata communicetur, appel-
lari tamen peculiari nomine spirationem, hoc est,
processionem Spiritus: quo nomine, vt in corpore
articuli ait D. Thomas, quaedam vitalis motio & im-
pulsio innuitur, qua aliquis ex amore moueri, vel
impelli ad aliquid dicitur.

ARTICVLVS V.

Vtrum sint plures processionis in
diuinis, quam duae.

DISPUTATIO I.

CONCLVSIO est. In Deo tantum sunt
duae processionis. Quam probat, tum
quia in Deo sunt tantum duae personae
procedentes, nempe Filius & Spiritus
sanctus: ergo duae tantum processionis. Tum etiam,
quia diuinae processionis accipiuntur secundum
actiones

Secundum.

Solutio pri-
ma.

Serui.

Spirationis
nomen vlti-
mè motum
ac impulsio
innuit.

actiones immanentes: in natura autem merè intel-
lectuali, qualis est diuina. duæ tantum sunt imma-
nentes functiones, intelligere videlicet & velle: er-
go duæ tantum processiones. Animaduertendum
est, conclusionem esse de fide: concessis namque
pluribus, aut paucioribus processibus, confiren-
dum quoque esset, in Deo esse plures, aut pauciores
personas, quam tres, quod est contrarium fidei, vt
artic. 1. fusè ostensum est.

DISPUTATIO II

*De processione diuina sint per intellectum,
& voluntatem.*

Durandus in 1. dist. 6. q. 2. affirmat processio-
nes diuinas nõ esse per intellectum & volun-
tatem, sed ex fecunditate essentia diuina: quam fec-
cunditatem, inquit, habet natura diuina in Patre ad
producendum Filium, nõ quia intelligens est, quasi
Pater intelligendo producat Filium: & in Patre &
Filio ad producendum Spiritum sanctum, non quia
vix habet ad diligendum, quasi Pater & Filius dili-
gendo producant Spiritum sanctum: sed eam habet,
quia infinita est. *Quare quemadmodum, inquit, si ca-
lor in igne esset intelligens, nec produceret calorem in-
telligendo, nec fecundus esset ad eum producendum, quia
intelligens, sed alia via produceret, & alia ratione esset
fecundus, puta, quia in se est calor, cui suapte natura
conuenit communicare calorem: ita Pater æternus, non
quia intelligens, nec intelligendo producat Filium, sed
quia habet fecunditatem ad illam naturam communi-
candam per generationem, quam proinde eodem modo
illi communicasset, esto per impossibile non esset intelli-
gens.* Simili modo vult, vt Pater & Filius non quia
diligunt, neque diligendo producant Spiritum
sanctum, sed quia habent naturæ fecunditatem ad
ipsam communicandam: quam tamen eodem modo
Spiritu sancto communicasset, esto per impossi-
bile suapte natura non diligerent. *Quare, inquit, se-
cliusi à Deo per cogitationem intellectu & voluntate, ac
intelligere & velle, adhuc in Deo esset generatio Filij
& spiratio Spiritus sancti.*

Id verò, quod omnes Doctores affirmant, Filium
videlicet procedere per intellectum, & Spiritum
sanctum per voluntatem, ait, intelligendum esse,
non proprie, sed per similitudinem & accommoda-
tionem quandam ad imaginem sanctissime Trinita-
tis, que in creatura mente prædita per intellectum
& voluntatem cernitur: ita scilicet, vt quia in eius-
modi creatura prima emanatio est per intellectum,
& secunda per voluntatem, eò quod nihil sit voli-
tum, quin præcognitum; generatio diuina dicatur
esse per intellectum, non quod re vera per intelle-
ctum sit, sed quod sit prima: processio verò Spiritus
sancti dicatur esse per voluntatem, non quod
per voluntatem sit, sed quod sit secunda, Filijque
generationem supponat.

Probat verò Durandus suam sententiam primò.
Quia, si Filius à Patre produceretur per intellectu,
& Spiritus sanctus à Patre & Filio per volunta-
tem, vel intelligere & velle essent ipsamet produ-
ctiones Filij & Spiritus sancti, eo modo quo cale-
factio est productio caloris; vel essent principia
producentia, sicut calor in igne est principium in-
ducens calorem in aquam: neutrum dici potest: er-
go Filius & Spiritus sanctus non producuntur per
intellectum & voluntatem.

Quòd nulla ratione dici possit, intelligere &
velle esse ipsamet productiones Filij & Spiritus

sancti, probat primò. Quia productiones persona-
rum sunt actus notionales, qui si sumantur actiue
sunt solùm in personis producentibus, & non in
productis: si verò sumantur passiue, sunt solùm in
personis productis, & non in producentibus: sed in-
telligere & velle non sunt actus notionales, sed ef-
fentiales communes omnibus tribus personis, vt
omnes consentunt: ergo intelligere & velle non
sunt ipsamet productiones Filij & Spiritus sancti.
Secundò, quia, cui conuenit actus, per quem pro-
ducitur aliqua persona, conuenit producere eam-
dem personam, vt cui conuenit generare, conuenit
producere Filium: sed intelligere & velle conue-
niunt omnibus personis: ergo si fuit ipsamet pro-
ductiones personarum, quælibet persona diuina
produceret Filium & Spiritum sanctum, quod est
hæreticum. Tertio, productiones personarum di-
stinguuntur realiter: intelligere & velle non di-
stinguuntur realiter: ergo non sunt productiones
personarum.

Quòd nulla etiam ratione dici possit, intelli-
gere & velle esse principia producentia Filium & Spi-
ritum sanctum probat. Quia id, cui conuenit condi-
ditio pugnans cum fecunditate, non potest esse
principium actus, per quem aliquid producitur vt
de se est manifestum, quippe cum esse principium
actus, per quem aliquid producitur sit esse fecun-
dum ad illud producendum: sed intelligere & vel-
le, cum sint actiones immanentes, conuenit vt ex il-
lis nihil ulterius sequatur, vt Arist. 9. Metaph. textu
16. affirmat, id quod est conditio cum fecunditate
pugnans, quippe cum fecunditas in eo sit posita: vt
inde natum sit aliud sequi: ergo intelligere & velle
esse nequeunt principia, quibus Filius & Spiritus
sanctus producantur.

Secundò probat Durandus principale institu-
tum, quia secundum idem proportionem quam co-
uenit Deo & creaturis fecunditas ad aliquid pro-
ducendum: sed creaturis non conuenit, qua intelli-
gentes, aut volentes sunt, sed ratione alicuius prio-
ris quod ad plura, quam ad intelligentia se exten-
dat, nempe ratione naturæ, vt pater, quia fecundi-
tas ad generandum conuenit etiam rebus cogni-
tione carentibus, & licet reperiat in creaturis in-
tellectu præditis, neque per intellectum & volun-
tatem, neque per aliquid, quod ad has potentias
pertineat, generant, sed per aliquid aliud: ergo eo-
dem modo, licet Deus intelligens sit & volens, vis-
tamen & fecunditas ad generandum & producen-
dum aliquid, non ei conueniet per intellectum &
voluntatem, sed per naturam, eo modo quo, esto ca-
lor ignis esset intelligens, non produceret alium ca-
lorem per intellectum, sed per fecunditatem suæ
naturæ, vt eum de facto producit.

Tertio, quia, qualis est ordo secundum rem inter
ea, que re ipsa distinguuntur, talis est ordo secun-
dum rationem, inter ea, que distinguuntur ratione
solùm: sed in homine, in quo natura, intellectus, &
voluntas distinguuntur re, productio re ipsa est
à natura, & non ab intellectu & voluntate: ergo in
Deo, in quo hæc tria solùm distinguuntur ratione,
productio erit immediatè à natura, & non ab intel-
lectu & voluntate.

Sententia hæc Durandi non immeritò iudicatur
non solùm falsa & temeraria, sed etiam periculosa
in fide, imò & erronea. In primis enim contra com-
munem sententiam, non solùm scholasticorum,
sed etiam sanctorum Patrum, Augustini, Hilarij,
Hieronymi, Anselmi, ac cæterorum, qui de hac re
loquuntur: in re autem adeò graui discedere à com-
muni

*durandus
in 1. dist.
6. q. 2.*

*durandus
in 1. dist.
6. q. 2.*

*Secundum
argumentum.*

Tertium.

*Responsum
Durand.
Processiones
in diuina ef-
fentiales sunt
& voluntatem.*